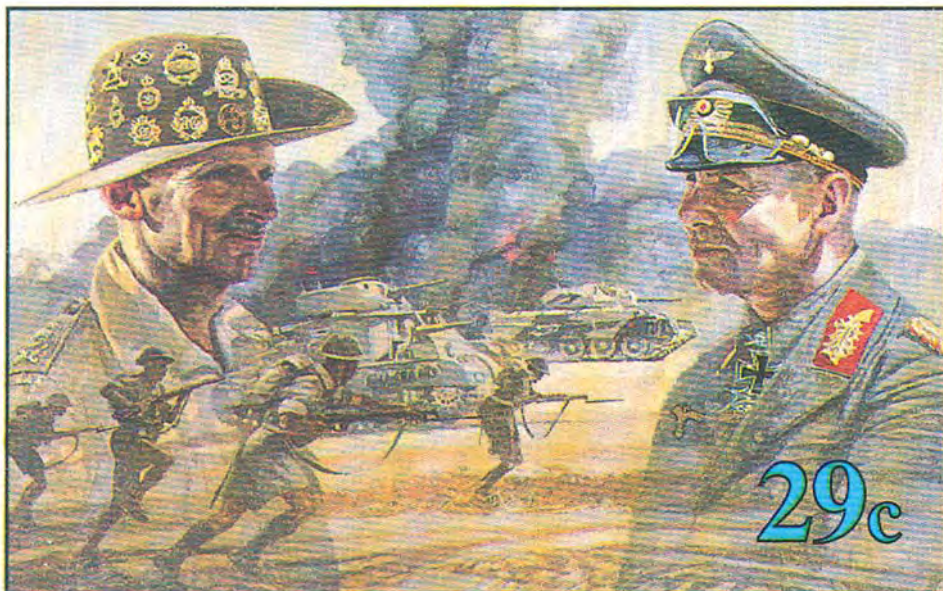

MARSHALL ISLANDS

Battle of El Alamein 1942

På detta frimärke från Marshallöarna är Bernard Montgomery (t.v.) och Erwin Rommel (t.h.) avbildade. I bakgrunden ser man brittiska stridsvagnar och infanteri rycka fram under striderna vid el-Alamein. Bernard Montgomerys (1887–1976) 8:e armé besegrade Rommels trupper vid el-Alamein under senhösten 1942. Det var Montgomerys enorma glöd och strategiska tänkande som drev de brittiska soldaterna till stora framgångar.

SLAGET OM NORDAFRIKA

av Carl-Henrik Larsson

Italiens inträde i andra världskriget sommaren 1940 fick bland annat den konsekvensen att kriget började föras även i Afrika. I detta ökenkrig minns gemene man kanske främst generalerna "ökenräven" Rommel, "Monty" Montgomery och "pansargeneralen" Patton, som för övrigt också alla finns på frimärke.

Den italienske diktatorn Benito Mussolini såg hur Adolf Hitler införlivade land efter land med det tyska riket, men även Mussolini hade sina planer på hur han skulle utvidga sitt lands territorium.

För Mussolini tjänade det romerska imperiet som en inspirationskälla. Genom ett lyckat fälttåg mot Egypten, som stod under brittiskt inflytande, skul-

le Mussolini visa omvärlden att Italien återvunnit något av sin forna storhet. Dessutom skulle italienarna få kontrollen över den för engelsmännen så viktiga Suezkanalen.

Anfallet skulle utgå från Libyen som var italienarnas enda koloni söder om Medelhavet.

Britterna numerärt underlägsna

Mussolini beordrade Rodolfo

Graziani, befälhavaren för de italienska kolonialtrupperna i Libyen, att redan i juli månad 1940 anfälla Egypten. Men Graziani som var medveten om att hans styrkor inte var särskilt väl förberedda för en sådan operation, bad om uppskov.

Grazianis trupper var numerärt överlägsna britternas men underlägsna när det gällde strategiskt tänkande och tekniskt kunnande. Britterna

hade lite mindre än 40 000 man medan italienarna hade mer än 230 000! Det hela talade för en italiensk seger.

Italienskt bakslag i Nordafrika

Vägen till Alexandria skyddades av två brittiska baser, Sidi Barrani och Marsa Matruk. Italienarna intog Sidi Barrani som låg cirka 40 mil från Alexandria, och gjorde sedan halt för att invänta förstärkningar.

Italienarna kom att stanna där i nästan tre månader. Därmed fick britterna tid till att förstärka sina trupper i Egypten, och 76 000 man skickades från Storbritannien och 50 000 från Australien och Nya Zeeland.

I december 1940 gick man till motangrepp mot de italienska ställningarna och återtog Sidi Barrani, och under de följande veckorna tvingades Grazianis trupper tillbaka in i Libyen.

Britterna fortsatte offensiven in i Libyen, och i januari 1941 intog man de två städerna Bardiya och Tobruk, och närmare 70 000 italienska soldater togs tillfånga. Därefter var britterna redo att rikta ett anfall mot huvudstaden Tripoli.

För italiensk del hade alltså kriget i Nordafrika slutat med ett rejält bakslag.

Tyskland ingriper

Adolf Hitler såg italienarnas reträtt som ett hot. Ett italienskt nederlag i Nordafrika kunde innebära ett totalt sammanbrott för den italienska krigsmakten, och då skulle Tysklands sydflank stå oskyddad.

Hitler ville inte riskera att något sådant skulle inträffa, och såg sig därför tvungen att ingripa innan ett totalt italienskt nederlag i Nordafrika var ett faktum.

I februari 1941 bildades den tyska Afrikakåren under ledning av Erwin Rommel, och redan samma månad anlände Rommel till Tripoli.

Valet av Rommel var ingen

George S. Patton (1885–1945) utsågs till general 1940, och under "operation Torch", den allierade invasionen av Nordafrika som inleddes i november 1942, var han general Eisenhower närmaste man. Patton kallades för USA:s Rommel för sin egenhet att fatta beslut utan att rådgöra med sina överordnade. En kuriositet är att Patton deltog som femkampare vid Stockholmsolympiaden 1912. Han avled i en bilolycka 1945.

slump. Han hade tidigare visat sin duglighet i fält.

Erwin Rommel – "ökenräven"

Erwin Rommel (1891–1944) började sin militära bana redan 1910 som officersaspirant vid ett infanteriregemente.

Under första världskriget utmärkte sig Rommel som en lysande militär, och för sina insatser tilldelades han 1917 Tysklands främsta militära utmärkelse, "Pour le Mérite".

Trots att Rommel aldrig hade fått någon pansarutbildning, tilldelades han 1940 befälet över 7:e pansardivisionen.

Rommel visade under offensiven mot Frankrike – försommaren 1940 – prov på sitt sinne för snabba taktiska beslut. Att han dessutom deltog i den främsta frontlinjen gjorde honom oerhört populär bland sina soldater.

Denna popularitet fortsatte även efter att Rommel anlät till Nordafrika, och de brittiska soldaterna kallade honom för "ökenräven", vilket syftade på hans ofta oväntade och blixtnabba anfall.

Han utnämndes 1942 till generalfältmarskalk.

Rommel deltog aldrig själv i

attentatet mot Hitler den 20 juli 1944 på grund av trohetseden till Hitler, men han hade inga invändningar mot att låta fängsla Hitler och därefter begära förhandlingar med de allierade.

Den 14 oktober 1944 uppsöktes han i sitt hem av två generaler, som gav honom beskedet att han var anklagad för högförräderi och att han hade två valmöjligheter: antingen begå självmord eller ställas inför rätta och få sitt namn smutskastat.

Rommel valde att ta sitt liv och därmed rädda sin och familjens heder.

Den brittiska offensiven avstannar

Efter Tobruks fall ryckte de brittiska trupperna vidare genom den libyska öknen och allt italienskt motstånd krossades i deras väg.

Den 9 februari 1941 intog 7:e brittiska pansardivisionen under ledning av general Richard O'Connor, el-Agheila och gjorde därefter halt. Den långa ökenoffensiven hade gjort slut på soldaternas sista krafter och de behövde en välförtjänt vila.

forts sid 46.

Detta australiensiska frimärke utgavs 1991 till 50-årsjubileet av den misslyckade tyska belägringen av Tobruk. Frimärket visar brittiska (australieniska) soldater på rekognosceringsuppdrag vid de starkt befästa linjerna runt Tobruk.

forts från sid 45.

Vilan blev dock längre än vad man beräknat, eftersom någon offensiv mot Tripoli aldrig blev av.

Den totala segern i Nordafrika var nära, men Winston Churchill lät i ett telegram till general Wavell (överbefälhavare i Mellersta Östern) meddela att de förstärkningar som behövdes för en fortsatt offensiv mot Tripoli inte skulle sätas in. Churchill ville istället skicka dessa soldater till Grekland, som hotades av en tysk invasion.

Detta skulle visa sig vara ett misstag.

Afrikakåren slår tillbaka

I mars 1941 var Rommels Afrikakår nästintill komplett. Den bestod av 15:e pansardivisionen samt 5:e lätta divisionen. Rommel förfogade över 300 stridsvagnar varav hälften var moderna modeller. Dessutom deltog de sex bästa divisionerna ur den italienska armén.

Sammantaget kunde Rommel ställa upp dubbelt så många stridsvagnar som general Wavell.

Den tyska offensiven var först tänkt att inledas i maj, men Rommel förstod att brit-

terna inte skulle vara förberedda på en attack redan i mars månad.

I gryningen den 24 mars anföll tyskarna el-Agheila och intog flygplatsen och fortet, medan britterna drog sig tillbaka till starkare försvarsställningar. Rommel och hans Afrikakår följde efter, trots order om att vänta, och den 2 april erövrade tyskarna Agedabia-området för att redan den 4 april besätta Benghazi (ca 190 km NO från el-Agheila).

Britterna tvingades att retirera till Tobruk, där fästningen skulle komma att utgöra ett utmärkt skydd.

Under återtåget drabbades britterna av ett svårt bakslag. General O'Connor tillfångatogs av en tysk spaningspatrull, och därmed förlorade man en viktig militär begåvning i Nordafrika.

Tobruk belägras

Tobruks garnison utgjordes av 36 000 man och soldaterna, vilka främst kom från Australien, fick sina förnödenheter och ammunition från hamnen i Tobruk, som dock ständigt bombades av tyskarna.

Den 11 april 1941 anföll Rommels pansartrupper fästningen men slogs tillbaka av

starkt artilleri. Istället för en ytterligare attack, beslöt sig Rommel för att belägra Tobruk och helt enkelt svälta ut garnisonen.

Tyskarna var tvungna att inta Tobruk innan en fortsatt offensiv mot Egypten blev aktuell. Man ville nämligen inte riskera att garnisonen bröt sig ut och anföll i ryggen.

I juni månad försökte general Wavell, som skrapat ihop 180 stridsvagnar och 25 000 man, att undsätta Tobruk genom Halfajapasset, men försöket misslyckades. Istället var det Rommel som tog initiativet och fick britterna att retirera ännu längre in i Egypten än tidigare.

I slutet av juni lät Churchill byta ut Wavell mot general Claude Auchinleck, och han satte samman brittiska 8:e armén av trupperna i Nordafrika under ledning av Alan Cunningham.

Rommel drar sig tillbaka

Den 18 november inledde britterna den offensiv som gick under kodnamnet "crusader". Samtidigt som britterna anföll från Egypten skulle garnisonen i Tobruk göra ett utbrytningsförsök.

Detta satte tyskarna stopp för och offensivens inledande fas blev en ren katastrof, och man förlorade mängder med soldater och stridsvagnar.

I detta läge ville Cunningham dra tillbaka sina trupper. Auchinleck som var fast besluten att fortsätta offensiven, bytte ut den krigströtta Cunningham mot general Ritchie.

Trots de inledande motgångarna lyckades britterna driva tillbaka Rommel från Tobruk, och den 26 december intog man Benghazi.

Rommel drog sig tillbaka till el-Agheila och var tillbaka där han startat.

Tobruk kapitulerar

Rommels motoffensiv som inleddes den 21 januari 1942, kom som en överraskning. Han hade varken meddelat det tys-

ka eller italienska överkommandot om sina planer.

Britterna blev tagna på sängen av den snabba framryckningen, 600 kilometer på fjorton dagar, och under våren som följde rasade våldsamma strider där tyskarna utgick som segrare.

I juni månad lyckades Rommels trupper skära av general Ritchies reträttväg till Tobruk, och i detta läge ansåg Rommel tiden mogen att återigen försöka inta staden och fästningen.

I gryningen den 20 juni anfall tysk pansartrupper Tobruk. Rommel hade lärt sig av sitt tidigare misstag och satte denna gång in fler infanterister, och ett dygn senare kapitulerade garnisonen och 33 000 man togs tillfånga.

Efter denna seger var Rommel redo att gå mot Egypten. Innan Hitler hade gett klar-tecken hade Rommel redan passerat gränsen, och britterna drog sig tillbaka till samhället el-Alamein (96 km från Alexandria).

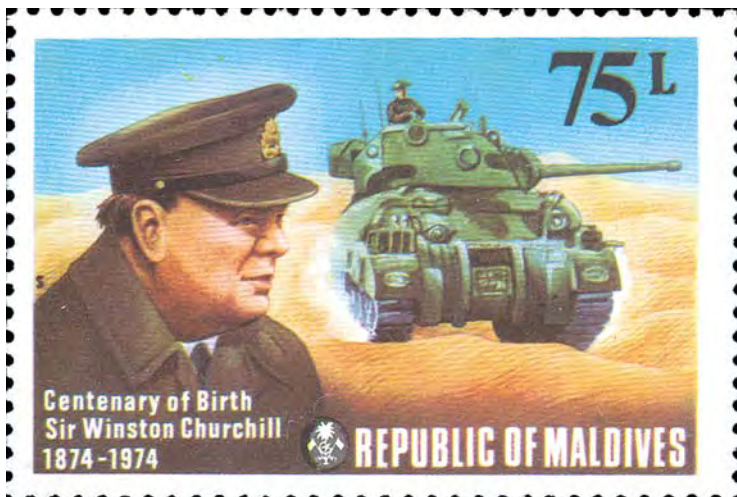
el-Alamein

Rommels armé hade blivit kraftigt utdragen efter den snabba offensiven, men han beslöt ändå att den 1 juli 1942 anfalla britterna vid el-Alamein med så lite som 6 400 man.

Detta slag som kallas det första slaget vid el-Alamein, innebar ett tyskt nederlag. Rommel drog dock inte tillbaka sina fåtaliga trupper, som efter slaget uppgick till mindre än 5 000 man och 60 stridsvagnar, utan beordrade dem att gräva ner sig i väntan på ytterligare förstärkning.

Winston Churchill blev med tiden allt mer irriterad på Auchinleck, som han menade inte utnyttjade Rommels utsatta situation, och bytte därför ut honom mot Bernard Montgomery.

Som ny befälhavare över den 8:e armén satte Montgomery genast igång med att förstärka försvarsställningarna vid el-Alamein, eftersom han förväntade sig att Rommel snart skulle anfalla.

Den brittiske premiärministern Winston Churchill lät under sommaren 1942 byta ut general Claude Auchinleck som befälhavare över 8:e armén mot general Bernard Montgomery. Auchinleck drog aldrig nytta av att Rommel stött på stora motgångar under det första slaget vid el-Alamein i juni 1942. Detta var den främsta orsaken till varför han blev avsatt.

Den 31 augusti anföll Rommels pansartrupper de höjdavsnitt som omgav el-Alamein, men slogs tillbaka av brittiskt flyg och artilleri, och tre dagar senare avbläste Rommel anfallet.

Montgomery som fått nya amerikanska stridsvagnar till sitt förfogande, planerade nästa drag i slaget om el-Alamein. Britterna lyckades hålla sina planer hemliga, och tyskarna var därför helt ovetande om den kommande brittiska offensiven.

Rommel hade lämnat fronten på grund av sviktande hälsa, och hans ersättare general Stumme hade fått uttryckliga order om att inte ta några egna initiativ.

Montgomerys trupper anföll de tyska linjerna klockan 21:30 den 23 oktober 1942, men britterna lyckades inte bryta igenom.

Den 26 oktober återvände Rommel till fronten efter att general Stumme avlidit i en hjärtattack. Genast samlade han ihop det fåtal stridsvagnar som fanns kvar och satte in ett motangrepp.

Men han hade inte räknat med att det brittiska ökenflyget, Desert Air Force, var kraf-

tigt förstärkt. Från luften lyckades britterna slå ut mängder med stridsvagnar och soldater, och detta ledde också till att de tyska linjerna under de följande dagarna kunde forceras.

Slaget om el-Alamein var över – 13 000 brittiska soldater hade stupat medan de tyska-italienska förlusterna uppgick till det dubbla.

Rommel och återstoden av hans armé flydde västerut med den 8:e brittiska armén hack i häl.

Operation Torch

I november 1942 landsteg amerikanska och brittiska trupper i franska Nordafrika, och därigenom skulle en kniptång skapas och Rommels armé krossas.

General Dwight Eisenhower ledde den allierade landstigningen i Nordafrika, och hans närmaste man var general George S. Patton.

Operation Torch, som var kodnamnet för operationen, inleddes den 7 november med att allierade enheter anföll Casablanca i Marocko, Oran i Algeriet samt Algeriets huvudstad Alger.

De franska försvararna viss-

forts sid 48.

Detta frimärke från St. Vincent visar en allierad stridsvagn under sista fasen av ökenkriget. Till vänster ser man en utslagen tysk stridsvagn. På den tiden var stridsvagnarna inte försedda med luftkonditionering och man kan lätt föreställa sig den oerhörda hetta som rådde inne i stridsvagnarna!

forts från sid 47.

te inte vilken sida de skulle ställa sig på. Många sympatiserade med de allierade, men från det tyskstyrda Frankrike fick man klara besked att inte kapitulera. Därför utkämpades det hårda strider mellan de allierade och franska förband.

Efter att vapenvila utlysts riktade de allierade blicken mot Tunisien. Tyskland hade under tiden skickat trupper både

via sjö- och luftvägen till Tunis, och detta gjorde att slaget om Tunisien skulle komma att bli en utdragen historia.

Slaget om Tunisien

Efter att ha blivit besegrad vid el-Alamein bestämde sig Rommel för att retirera från Libyen till Tunisien så fort som möjligt. Då kunde hans trupper först delta i slaget om Tunisien och sedan bli evakuerade över till Europa.

I januari 1943 lämnade Rommels trupper Tripoli för att bege sig in i Tunisien. Staden Gafsa intogs utan att ett skott avlossades. Rommels plan var därefter att gå över gränsen till Algeriet för att anfalla staden Tébessa, där det fanns stora allierade förråd, men anfallet misslyckades.

Den 6 mars anföll tyskarna Montgomerys armé från två håll, men britterna var förberedda på anfallet och slog tillbaka med full kraft.

Detta pansarslag som blev Rommels sista i Nordafrika, kostade tyskarna femtio stridsvagnar medan den brittiska förlusten uppgick till endast en.

Rommel fick därefter order om att återvända hem till Tyskland, och till hans ersättare utsågs von Arnim.

Britterna och amerikanerna knöt åt säcken runt tyskarna, och sista veckan i april 1943 inledde de allierade den sista offensiven.

Den 12–13 maj kapitulerade de tyska och italienska trupperna i Nordafrika och 250 000 man togs till fånga, medan endast ett hundratal lyckades fly över till Italien.

Slaget om Nordafrika var till ända.

Stort samlarområde

Samlare av andra världskriget vet att det finns nästan hur mycket frimärken som helst utgivna. Och än idag ges det ut sådana märken. Ibland i rent spekulativt syfte får man nog anse.

Emellanåt finns det dock av jubileumsskäl fog för en utgivning. Epoken är ju mycket intressant historiskt sett.

Vill man få andra världskriget i koncentrat på frimärken, så vill jag rekommendera en mycket intressant serie från Marshallöarna som kom ut 1989–1995. Serien består av cirka 150 märken. □

Malta utsattes under 1941–42 för mycket hårda bombräder av tyskt bombflyg. Britternas marinbas på Malta utgjorde ett hot mot de tyska och italienska fartyg som försåg Rommels trupper med förnödenheter och krigsmateriel. Frammärket visar ett brittiskt luftvärnsbatteri på Malta under aktion.